

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

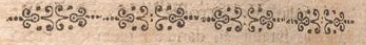
Art. I. Vtrum idem numero actus possit simul habere duas species
moralitatis, putà bonitatem ex subjecto, & malitiam ex fines operantis, vel
è contra?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

- 51. Ad majorem hujus conclusionis intelligentiam, advertendum est, quod ut actus recipiat bonitatem a fine operantis, non sufficit quod talis finis sit bonus absolute, sed insuper requiritur quod sit proportionatus actui, qui in ipsum ordinatur, alias vitatur actus: unde licet celebrare, vel orare, sit actus bonus ex objecto; & curare de bonis temporalibus, sit finis bonus: tamen si quis oret, vel celebret propter temporalia, tanquam propter finem principalem, actus redditur malus ex improportione finis, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 83 art. 6. ad 1. 3. & 4. Ratio a priori est, quia bonum morale est idem quod conveniens rationi: Sed rationi non convenit, quod majus bonum ad minus ordinetur tanquam ad finem: Ergo actus qui refertur ab operante in finem minus bonum, quam sit ille ad quem ex natura sua ordinatur, non est bonus moraliter, sed malus.
- 52. Ex quo inferes eum, qui exercet aliquem actum honestum (quales sunt actus qui ad conservationem individui vel speciei ordinantur) propter solam delectationem, peccare: quia bonum nobilius ac superius, nempe honestum, refertur ad inferius & minus perfectum, nimirum ad bonum delectabile, de quo fufius infra, cum de indifferentia actuum humanorum agemus.
- 53. Dico secundo: Bonitas aut malitia, quam actus humanus desumit a fine operantis, est diversa specie ab ea quam habet ab objecto. Patet etiam hac conclusio: quia bonitas ex objecto est unica, invariabilis, & essentialis actui: bonitas vero ex fine operantis est multiplex, & variabilis ex beneplacito operantis & accidit actui: Ergo ista bonitates specie differunt. Idem constat de malitia: cum enim quis furatur ut fornicetur, malitia fornicationis, quae huic actui ex ordinatione in finem illum advenit, specie differt a malitia injustitiae, quam habet ex objecto, & quae ipsi essentialis est, & ab eo inseparabilis.
- 54. Dices, Bonitas, vel malitia, desumpta ex fine, est generica respectu bonitatis, quae desumitur ex objecto, ut docet D. Thomas hic art. 7. Sed bonitas generica non distinguitur specie a bonitate specifica, neque realiter, sed solum ratione, ut animal ab homine: Ergo bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non distinguuntur specie.
- 55. Sed contra primo: D. Thomas hic art. 4. ad 3. docet unam statum bonitatum ab alia separari, alia manentes, quod & experientia constat, cum operans possit actum elemosynae ordinare, vel non ordinare ad poenitentiam: Sed hoc esset impossibile, nisi realiter distinguerentur: Ergo &c.
- 56. Deinde genus & species per se ad invicem ordinantur: Sed bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non ordinantur per se; cum ordo in finem operantis, per accidens adveniat actui ex beneplacito ejus: Ergo non se habent ut verum genus & species. Unde, cum D. Thomas loco citato docet, quod bonitas quae est ex fine, est veluti generica, loquitur de genere similitudinariae & metaphoricè dicto.
- 57. Quaes ad complementum hujus quaestionis, utrum ut actus sit bonus moraliter, sufficiat bonitas finis proximi, seu objecti, an vero necessario ultra illam requiratur, quod ad aliquem finem remotum, puta ad Deum ordinetur?

A Respondeo quod quando actus est bonus, & honestus ex fine proximo, seu objecto, non indiget ordinari in ulteriore finem, ad hoc ut sit moraliter bonus, sed sufficit quod non opponatur finis malus, vel alia mala circumstantia. V. g. qui dat elemosynam, intendens solum honestatem elemosynae, hoc est sublevare alienam miseriam, & non apponens alium finem, facit opus moraliter bonum; & similiter qui jejunit ut carnem subjiciat rationi, & sic de aliis. Ratio est, quia talis actus ex fine proximo, seu objecto habet honestatem, & bonitatem moralem: Ergo ut sit moraliter bonus, non est necessarium quod illam a fine extrinseco participet.

B Ad do quod sicut lapis ex natura sua tendit in centrum, ut in terminum & finem sui motus, nisi violenter sursum impellatur ab agente extrinseco, ita quodlibet opus, ex objecto & ex natura sua bonum & honestum, tendit in Deum ut luminis rationis, actoris boni honesti auctorem, nisi violenter ab homine in finem malum referatur: unde qui elicit actum honestum & bonum ex objecto, nullam apponendo malam circumstantiam, censetur, interpretative saltem, operari propter Deum, quod ad bonitatem moralem actuum humanorum sufficit. Sed de hoc fufius in Tractatu de Gratia, cum ostendemus contra Janfenium omnia opera infidelium non esse peccata.

DISPUTATIO IV.

De Concurfu multiplicis Moralitatis in eodem actu.

Explicatis principiis moralitatis, restat agendum de Concurfu & Comparatione diversarum specierum moralitatis respectu ejusdem actus, ut constet quod pacto sint aut non sint in eo compossibiles, & quem ordinem observent. Unde sit

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum idem numero actus possit simul habere duas species moralitatis, puta bonitatem ex subiecto, & malitiam ex fine operantis, vel e contra?

§. I.

Quibusdam praemissis Difficultas resolvitur.

Suppono contra Gabrielem, & quosdam alios, eundem numero actum a voluntate elicatum, posse successivè esse moraliter bonum, & malum. sive transire de bono in malum, & e contra. Bonum enim & malum morale se habent respectu actus voluntatis, sicut verum & falsum respectu actus intellectus: Sed idem numero actus intellectus potest successivè esse verus & falsus, ex sola variatione objecti, ut

hic actus, Petrus seder, est verus, Petro sedente, & postea falsus, ipso surgente & stante: Ergo pariter idem numero actus voluntatis potest successively esse bonus & malus, per moralem mutationem objecti, quod in uno tempore est bonum & conforme legi, in alio malum ac ei difforme. V. G. potest homo velle vesci carnibus tempore licito, & hanc volitionem sine interruptione continuare eo tempore quo esus carniū non est licitus: tunc verò manet idem actus in esse physico (cū sit continuus & non interruptus, ut supponimus) & tamen fit diversus in esse moris, & transit ab una specie moralitatis in aliam. Unde D. Thomas qu. 2. de Malo art. 4. ad 7. sic ait: Nihil prohibet aliquid esse idem numero secundum unum genus: quod tamen secundum aliud genus non solum numero, sed specie differat: sicut si sit aliquid corpus continuum, in una parte album, & in alia parte nigrum, est unum numero, in quantum est continuum, sed differt non solum numero, sed specie, in quantum est coloratum. Et similiter si in aliquo actu continuo primo feratur intentio ad bonum, postea ad malum, sequitur quod sit unus actus numero secundum suam naturam, sed tamen differat specie secundum quod est in genere moris.

Tota ergo difficultas ad hoc devolvitur, an idem actus voluntatis simul & eodem tempore possit diversas species moralitatis habere, & esse simul bonus & malus ex diversis principiis, puta bonus ex objecto, & malus ex fine; sicut cū quis dat eleemosynam propter vanam gloriam; vel e contra malus ex objecto, & bonus ex fine, ut dum quis furatur ad dandam eleemosynam? Quod ut magis declaratur, & status difficultatis clarè percipiatur, certaque ab incertis separentur.

Supponendum est secundò, actionē humanam quæ ab operante ordinatur in finem malum; etiam si ejus objectum bonum sit, non esse bonam simpliciter, sed simpliciter malam. Hoc admittunt omnes Authores, & docet expressè D. Thomas hic art. 4. ad 3. ubi ait: Non est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant, quia quilibet singularis defectus causat malum: bonum autem causatur ex integra causa, ut Dionysius dicit 4. cap. de Divin. nomin. Solum ergo difficultas est & controversia inter Theologos; an sicut in naturalibus potest idem subiectum retinere bonitatem quoad aliquid, & esse malum quoad aliud; ut ægrotare pedibus, & non manibus; habere pulchros oculos, & nasum deformem; & sicut in artificialibus potest idem opus secundum unam partem esse pulchrum, & regulis artis conformē, & secundum aliam difforme, ac distortum, & regulis artis dissonum: ita in moralibus eadem actio humana possit esse bona ex objecto, & simul mala ex fine operantis, aut ex alia circumstantia; vel quando malus finis aut circumstantia adjungitur objecto bono, totam ejus bonitatem moralem tollat, ita quod actus ille tunc non possit dici bonus secundum quid, seu ex objecto. Eadem difficultas currit, cū actus est malus ex objecto, & bonus ex fine. Pro resolutione

Dico primò: Quando objectum est bonum, & finis malus, aut alia circumstantia (ut cū quis dat eleemosynam propter vanam gloriam, vel reddit debitum uxori in loco sacro) non sunt duæ species moralitatis, sed unica, nempe malitia, quæ ex malo fine aut circumstantia redundat in objectum; ejusque bonitatem moralem omnino

A destruit. Est contra Cajetanum hic art. 8. & 9. & tomo 1. opusc. tract. 17. responsione 14. quem sequuntur ex nostris Marcus à Serra hic art. 4. & ex extraneis Lorca, Granada, & alii.

Probatur primò conclusio ex D. Thoma qui variis in locis eam videtur aperte tradere: nam in 2. dist. 38. qu. 1. art. 4. sic ait: Cū aliquis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic actus totus malus est, licet nunquam ad omne id, quod vult, malitiam habeat. Et hic qu. 19. art. 7. ad 2. Voluntas (inquit) non potest dici bona, si sit intentio mala causa volendi: qui enim vult dare eleemosynam propter inanem gloriam consequendam, vult id quod de se est bonum sub ratione mali. Et ideo prout est volitum ab ipso est malum, unde voluntas ejus est mala. Et in resp. ad 3. Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni, sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala.

Respondent Adversarii, D. Thomam loqui de bonitate simpliciter, & non negare quòd, dare eleemosynam propter vanam gloriam, sit actus bonus secundum quid, seu ex objecto.

Sed contra primò: D. Thomas loco citato expressè dicit, quòd, quando aliquis vult id quod de se est bonum sub ratione mali, volitum ab ipso est malum. Et ibidem art. 2. ad 2. ait quòd velle bonum quando non debet, si referatur ad volitum, tunc voluntas non est boni, quia velle facere aliquid, quando non debet fieri, non est velle bonum: Sed illud volitum est objectum: Ergo ex D. Thoma quando actus à fine operantis, vel ab alia circumstantia vitiatur, non remanet bonus etiam ex parte objecti, sed totus malus est, licet non totaliter, seu ex omnibus principiis quæ ad illum concurrunt. Unde idem S. Doctor in 2. distinct. 38. quæst. 1. art. 4. ad 4. dicit: Cū aliquis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic actus totus malus est, licet non ab omni eo quod in eo est malitiam habeat.

Contra secundò: D. Thomas hic art. 5. ad 4. docet quòd cū aliqua circumstantia actum, qui ex objecto esset bonus, reddit malum, talis circumstantia sumitur ut differentia essentialis objecti, & specificat actum illum, ac proinde dat illi primam moralitatis speciem: si autem prædictus actus haberet simul bonitatem ex objecto, ab eo primò specificaretur, nec circumstantia daret speciem essentialē, sed accidentalem, ut patet: Ergo D. Thomas denegat huic actui bonitatem etiam ex parte objecti.

Contra tertio: Idem S. Doctor 2. Ethic. lect. 7. docet ex Aristotele bonum in moralibus uno solum modo dici, nempe simpliciter, idque explicat exemplo sagittarii, qui uno solum modo potest scopum vel punctum sibi præfixum attingere, & multipliciter ab illo deviare: Rectitudo operationis (inquit) uno solo modo contingit, peccatum autem in actione contingit multis modis: Et inde est quòd peccare est facile, quia multipliciter hoc contingit, sed rectè agere est difficile, quia non contingit nisi uno modo: Et ponitur exemplum, quia facile est recedere à centro signi, id est puncti, sive in centro circuli, sive in quacunque alia superficie determinatè signati: sed tangere signum est difficile, quia contingit uno modo. Ergo ex D. Thoma actus non potest esse bonus moraliter, nisi sit bonus simpliciter, seu ex omnibus principiis ad illum concurrentibus, nempe objecto, fine, & circumstantiis debitis; subindeque non potest esse bonus ex objecto, & malus

ex fine operantis; aut ex aliis circumstantiis.

9. Probatur secundò conclusio ratione fundamentali, quam insinuat idem Doctor angelicus locis suprã citatis. Cùm aliquis dat eleemosynam propter inanem gloriam, objectum illius actus, ut habet rationem objecti, & ut specificat, non est bonum, sed potius malum: Ergo non potest dare actui speciem boni. Consequentia patet, Antecedens probatur. Quando aliquis dat eleemosynam propter vanam gloriam, tunc eleemosyna secundum se & absolutè non terminat hunc actum electionis, sed ut habet rationem medii ordinati ad malum finem, scilicet acquisitionem vanæ gloriæ; electio enim habet pro objecto medium ut conducens ad finem, & ad illum ordinatum: Atqui eleemosyna ut habet rationem medii ordinati ad malum finem, scilicet vanam gloriam, non est objectum bonum, sed malum; cùm sub hac ratione sit instrumentum mali, & materia in qua exercetur vana gloria, sub specie misericordiæ & charitatis, licet quantum ad sublevationem alienæ miseriæ habeat effectum eleemosynæ: Ergo cùm aliquis dat eleemosynam propter inanem gloriam, objectum illius actus, ut habet rationem objecti, & prout illum actum specificat, non est bonum, sed potius malum.

10. Confirmatur: Licet electio prius ratione terminetur ad medium, quam ad finem, in genere causæ formalis, tamen in genere causæ finalis prius terminatur ad finem: unde cùm causæ finalis sit simpliciter prior, eò quod agens non agat nisi motum à fine, hinc est quod si simpliciter loquendo, cùm aliquis eligit medium de se bonum ad obtinendum malum finem, v.g. eleemosynam propter vanam gloriam, præcedat malitia finis, & refundatur in objectum seu medium, ejusque bonitatem extinguat. Unde Ambrosius Epist. 84. ad Demetriadem: *Inflatio & ambitio, & proprium bonorum superba defensio, possunt destruere eleemosynas, possunt & acuire invidia, si & magnas opes amore quis humana Ludiis effundat, & sava supplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit, sed ea quam de se presumpsit, excipiat.* Hinc etiam hypocrisis, seu appetitus vanæ gloriæ, fermento comparatur Lucæ 12. *Nam sicut modicum fermentum totam farinam cui injicitur massam corrumpit, universamque mox conspersorem suo sapore commaculat: sic etiam simulatio, cujus semel animum imbuerit, tota virtutum sinceritate & veritate fraudabit, inquit venerabilis Beda lib. 4. in Lucam capit. 52.*

11. Confirmatur amplius: Ut aliquis actus sit bonus, etiam partialiter & inadæquatè, debet regulari per dictamen rectæ rationis & prudentiæ, quæ est proxima & immediata regula actuum humanorum, ut disp. i. ostendimus: Sed electio medii de se boni ad obtinendum malum finem, jejunii v.g. vel eleemosynæ, ad captandam vanam gloriam, vel alterius actus ex objecto boni, & ex circumstantia mali, non regularitur per dictamen rectæ rationis & prudentiæ: Ergo nullam habet bonitatem moralem, etiam partialem & inadæquatam. Major patet, Minor probatur. Prudentia & recta ratio dicunt bonum bene esse faciendum, bonum fieri malè, seu ex malo motivo, non esse bonum: Sed quando aliquid bonum fit ex malo fine, fit ex malo motivo, quia finalis

A dat motivum agendi, & quando fit cum mala circumstantia, non fit bene, sed malè: Ergo tunc non fit conformiter, sed difformiter ad rectam rationem & prudentiam.

Probatur tertio conclusio alia ratione desumpta ex doctrina D. Thomæ hic art. ad 4. ubi docet quòd omnis circumstantia mala, adveniens actui ex objecto bono, transit in rationem objecti, nisi destruat bonitatem, quæ ex objecto sumenda erat: Ergo actus aliqua malà circumstantia, vitiatus, nullam retinet bonitatem moralem ex objecto. Minor probatur: Circumstantia non potest transire in rationem objecti, nisi etiam transeat in rationem specificativam, quia ex objecto sumitur specificatio, etiam in moralibus: Sed non potest transire in rationem specificativam, nisi destruat bonitatem specificam, quæ ex objecto sumenda erat: aliàs talis actus haberet duplicem essentiam seu speciem omnino oppositam, & quarum una non posset subordinari alteri: Ergo circumstantia mala non potest transire in conditionem objecti, nisi ipsius bonitatem destruat.

Hanc conclusionem probant etiam aliqui ab inconvenienti quod videtur sequi ex adversa sententia: Si enim (inquiunt) idem actus simul esset bonus & malus moraliter, esset etiam simul meritorius vitæ æternæ, & alicujus supplicii, quod videtur absurdum. Sed hæc ratio non urget: tum quia responderi potest, quod sicut non repugnat in eodem actu ratio boni & mali moralis secundum diversa, ita nec ratio meriti & demeriti: tum etiam quia ad meritum vitæ æternæ requiritur quod actus sit simpliciter bonus, & Deo gratus, ac ex imperio charitatis saltem virtualiter in Deum referatur; neutrum autem convenit actui bono ex objecto, & malo ex fine operantis; ille enim in sententia Adversariorum est bonus tantum secundum quid, & cùm sit peccatum, saltem veniale, non potest per charitatem referri in Deum; cùm peccatum veniale, licet non auferat à subiecto in quo est, habitabilem ordinem charitatis, ab ea tamen imperari nequeat, nec in Deum formaliter aut virtualiter referri: quia sicut actus charitatis est conversio in Deum, & peccatum mortale aversio ab illo ultimo fine, ita veniale est quædam ab illo aversio, ut docetur in tractatu de Peccatis. An verò actus bonus ex objecto, & malus ex aliqua circumstantia, sit meritorius alicujus præmii temporalis, disputant Theologi in tractatu de Merito.

Dico secundò: Quando objectum actus est malum, & finis bonus (ut cùm quis furatur ad dandam eleemosynam) non sunt ibi duæ species morales, una mali ex furto, & alia boni ex eleemosyna, sed una duntaxat mali ex objecto, nempe ex furto. Hæc conclusio sequitur ex principiis in præcedenti statutis: si enim malitia desumpta ex fine operantis, vel ex alia circumstantia, insicit totum actum, & omnem ejus bonitatem destruit, à fortiori eæ quæ derivatur ex objecto, quæ est præcipua ac essentialis, idem præstabit, omnemque bonitatem moralem actus pariter destruet.

Deinde, sicut est contra dictamen prudentiæ, eligere aliquid bonum medium ob malum finem; ita & assumere malum medium ad obtinendum bonum finem, quia non sunt faciendâ mala ut eveniant bona.

Ad

Adde quòd, sicut se habet principium in speculativis, ita & finis in practicis, ut sepe docent Aristoteles & D. Thomas: unde sicut principium speculativum certum, applicatum ad conclusionem per medium sophisticum, non causat assensum scientificum, sed erroneum; ita finis bonus, intentus per medium malum, non causat actum bonum, sed malum.

Denique, sicut in eo qui dat eleemosynam propter vanam gloriam, eleemosyna, in quantum est materia & instrumentum vanæ gloriæ, non est objectum bonum, sed malum (vitiatur enim à fine, & ad speciem ejus trahitur, ut in prima ratione præcedentis conclusionis expendimus) ita in eo qui furatur ad dandam eleemosynam, eleemosyna non est bonus finis, sed malus, quia est causa furandi, & ratio eligendi malum medium, à quo vitiatur, atque ad speciem ejus trahitur: Ergo sicut primus actus est omnino malus, non verò mixtus ex bonitate & malitia, ita & secundus. Unde D. Thomas hic qu. 19. art. 7. ad 3. sic ait: *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni; sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala: sed ad hoc quod sit bona, requiritur quod sit boni sub ratione boni, id est quod velit bonum, & propter bonum.*

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem: D. Thomas hic art. 4. cum enumerasset in corp. quadruplicem actus bonitatem, in solut. ad 3. addit: *Nihil prohibet actionem habenti unam prædictarum bonitatum, deesse aliam, & secundum hoc contingit actionem, quæ est bona secundum speciem suam, vel secundum circumstantias, ordinari ad finem malum, vel è converso, non tamen est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant.* Ubi ponderanda sunt hæc verba, *habenti unam prædictarum bonitatum*: his enim S. Doctor aperte videtur docere, quod actio humana potest habere unam bonitatem moralem, puta ex objecto, & tamen carere aliis quæ desumuntur ex fine, vel circumstantiis, subindeque simul esse bona & mala. Unde in 2. dist. 36. qu. unica art. 5. in fine corp. ait: *Contingit actum habere bonitatem ex materia, & tamen eum malè fieri propter indebitas circumstantias.*

Respondens quod quando S. Doctor dicit quod actioni habenti unam bonitatem, puta ex objecto, contingit deesse aliam, scilicet ex fine, & ob istius defectum reddi peccaminosam, ly *habenti*, non facit sensum compositum, quali actio simul cum prædicto defectu talem bonitatem conferret, sed reddit sensum divisum, & solum significat, quod quantum est de se habiturus erat actus talem bonitatem, nisi advenisset malitia ex fine illam impediens. Sicut si diceretur, *habenti sanitatem contingit distemperari humores*, non esset verum in sensu composito, ita ut cum de facto est distemperies, revera sit sanitas, sed solum in sensu diviso, quia scilicet adesset tunc quantum est ex aliis principiis, nisi distemperies accidisset. Eodem modo intelligi & explicari debet alius locus desumptus ex libro 2. Sententiarum. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet ex locis quæ pro nostra assertione adduximus, in quibus, quacumque parte actus sit malus, denegat ei S. Thomas omnem bonitatem, subindeque docet bonitatem ex objecto, & malitiam ex fine, in eodem actu non posse com-

poni, seu simul reperiri: unde cum ait actui habenti unam bonitatem, deesse aliam, hoc necessario debet intelligi in sensu diviso, sicut exposuimus; præsertim cum idem S. Doctor locis supra citatis doceat circumstantiam malam transire in rationem objecti, atque ad eò ipsam bonitatem objectivam destruere.

Obijcies secundò: Cum quis dat eleemosynam propter vanam gloriam, ille actus est simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis: Ergo simul habet duas species moralitates, nempe bonitatem & malitiam. Consequentia patet, Antecedens etiam est evidens quantum ad secundam partem. Probatur verò quantum ad primam: Primò quia nullus actus potest esse malus ex objecto, nisi habeat objectum malum: Sed talis actus non habet objectum malum; nam finis ob quem fit, non est ejus objectum, sed circumstantia: Ergo non est malus ex objecto.

Secundò: Cum quis instat præcepto dandi eleemosynam, dat eleemosynam ob inanem gloriam; implet præceptum: Ergo talis actus est bonus ex objecto. Consequentia patet: cum enim præceptum sit de actu bono, impleri nequit nisi per actum bonum, saltem ex objecto.

Tertiò: Si talis actus esset malus ex objecto, haberet duplicem malitiam, unam ex fine, scilicet inanis gloriæ, aliam ex objecto depravato, scilicet ex eleemosyna vitiata: Sed hoc dici nequit; aliàs qui daret eleemosynam propter vanam gloriam, duplex peccatum committeret, quod videtur absurdum: Ergo, &c.

Quartò: Qui urgente præcepto dandi eleemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, melius facit, quam qui nullo modo adimplet tale præceptum: Ergo ille actus non est omnino malus, sed retinet aliquam bonitatem, eam saltem quam habet ex objecto.

Denique: Volitio dandi eleemosynam ob inanem gloriam elicitur à virtute misericordiæ: Ergo est bona moraliter, saltem ex parte objecti. Consequentia liquet: quoniam virtus moralis non potest non respicere bonum honestum, quod est proprium ejus objectum. Antecedens verò probatur: Tum quia qui habet habitum misericordiæ, majorem habet facilitatem ad prædictum actum elicendum, quam qui hujusmodi habitu caret; quod signum est hunc actum à virtute misericordiæ procedere: Tum etiam quia talis actus repetitus auget facilitatem ad veros actus misericordiæ, atque ad eò ipsam virtutem misericordiæ: Sed virtus non augetur nisi actu à se elicitò: Ergo talis actus à virtute misericordiæ elicitur.

Huic argumento, quod est præcipuum fundamentum adversæ sententiæ, respondetur negando Antecedens, quantum ad primam partem. Ad primam probationem in contrarium dicendum, quod licet objectum hujus actus, *volo dare eleemosynam propter inanem gloriam*, materialiter & in esse entis sit bonum, formaliter tamen ac in esse objecti, & ut actum illum terminat ac specificat, non est bonum, sed malum: tum quia habet rationem medii ordinati ad malum finem, scilicet vanam gloriam, unde non est conforme, sed difforme dictamini rectæ rationis & prudentiæ, ut in prima ratione declaravimus: tum etiam quia tunc circumstantia finis mali transit in rationem objecti specificantem, sicut in ultima probatione ostendimus.

Ad

23.

Ad secundam probationem, concesso Antecedente, nego Consequenciam. Ad cuius probationem respondeo ex D. Thoma *infra qu. 100. art. 9. & 10.* leges esse in duplici differentia: quaedam dantur de actibus humanis præcisè quoad substantiam, & entitatem physicam, vel (quod idem est) quoad bonitatem objectivam materialem; ut quæ præcipiunt succurrere indigenti, audire factum, similes: aliz verò dantur de fine & modo prædictorum actuum, & consequenter de eorum honestate & bonitate formali; cuiusmodi sunt illæ quæ disponunt de interiori rectitudine hominis, ac de his quæ pertinent ad directionem cordis, & ad ipsam justificationem & munditiam interiorem, ut credere, sperare, diligere, pœnitere, non morchari in corde, non concupiscere rem alienam, &c. Leges igitur quæ dantur de sola substantia actûs (qualis, ut dixi, est illa quæ præcipit succurrere indigenti) adimpleri possunt per actum qui nullam habeat bonitatem formalem, dummodo circa materiam bonam seu objectam materialiter bonum versetur. Unde hæc instantia solum probat objectum huius actûs, *volo dare elemosynam propter inanem gloriam*, esse bonum materialiter, & in esse entis, non autem ostendit illud esse bonum formaliter, & in ratione objecti specificantis.

24.

Ad tertiam probationem respondeo. aliquos existimare in illo actû duplicem esse malitiam, unam vanæ gloriæ vitiantis, & aliam elemosynæ vitiatæ; tunc enim non manet vera elemosyna, sed fit materia vanæ gloriæ, ac instrumentum superbiæ. Unde Augustinus in regula, seu Epist. 109. ait quod *superbia bonis operibus infidatur ut pereant*; & Chrysologus loquens de hypocritis, dicit: *Crudele arte virtutes necat mucrone virtutum, jejuniu jejuniu perimit, orationem oratione vacuat, misericordiam miseratione prostermit*. Verosimilius tamen videtur non duplicari ibi malitiam, nec aliam dari distinctam à superbia, seu vana gloria, quæ, ut supra ostendimus, totum illum actum vitiat, adinstar fermenti, quod totam farinam cui inijcitur massam corrumpit, vel tineæ, quæ totum ex quo nascitur pannum corrodit. Unde Christus Matth. 6. dicebat: *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosu erit*: ubi per oculum intelligant SS. Patres intentionem finis, quæ si sit mala, reddit totam actionem malam & tenebrosam, omnemque bonitatis lucem ab ea excludit.

25.

Ad quartam respondetur, quod etsi qui urgente præcepto dandi elemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, minus peccet, quam qui nullo modo adimplet tale præceptum, non tamen, propriè & formaliter loquendo, melius facit: quia neuter formaliter bene facit; & ideo comparativum melius est de subiecto non supponente. Sicut minus peccat qui dormiens adimplet, seu non frangit præceptum non furandi, quam qui illud violat: non tamen propriè melius facit; quia dormiens, nullam exercens operationem, nihil boni facit, & ubi non est bonum, melius esse non potest.

26.

Ad ultimam nego Antecedens: nam virtus moralis non concurrit nisi ad actus regulatos iudicio prudentiæ: volitio autem dandi elemosynam ob inanem gloriam non regulatur dictamine prudentiæ, ut supra ostendimus: ergo illa non procedit ab habitu misericordiæ, sed vanæ gloriæ. Ad primam probationem in contrarium dicendum est, majorem illam facultatem, quam

A experituris qui habet habitum misericordiæ, ad prædictum actum, non provenire per se huiusmodi habitu, sed per accidens: quia dum per se disponit potentiam ad proprium actum, per accidens removendo impedimenta ex parte materiæ, reddit ipsam potentiam faciliorem ad actum in materia similes, quamvis formaliter non sine actus virtutis, sed vitii: ad eum modum quo habens habitum misericordiæ acquisitæ, facilius est ad eliciendos actus infusæ; non quia virtus naturalis per se influat in actus infusæ, sed quia cum prædictæ virtutes conveniant in materia, licet non in ratione formali, eo ipso quod acquisita per se habilitet potentiam ad proprios actus, tollit impedimenta quæ ex parte materiæ retardare possent ad alios quoscunque in tali materia eliciendos. Per quod patet ad secundam probationem: nam etsi volitio dandi elemosynam ob inanem gloriam, non sit formaliter actus virtutis, potest tamen per accidens modo explicato augere facilitatem ad veros actus misericordiæ, tollendo impedimenta ex parte materiæ.

Objicies tertio: Actus credendi mysteria supernaturalia ut à Deo revelata, elicitur à virtute fidei, subindeque est bonus ex objecto. Sed ille potest ad malum finem ordinari, ut si aliquis credat propter vanam gloriam: Ergo idem actus potest esse simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis.

Confirmatur: Si aliquis vellet suscipere baptismum, aut pati martyrium ex vana gloria, talis volitio est mala, utpote relata ad malum finem, & bona, utpote dispositio ad justificationem, quæ per baptismum aut martyrium obtinetur: Ergo idem actus bonitatem & malitiam moralem simul habere potest.

Ad objectionem respondet Joannes à S. Thoma, quod ille qui credit ex motivo vanæ gloriæ, vel ex alio temporali, credit ex fide acquiescit, quæ innititur testimonio humano: sicut hæreticus mysteriis quæ non discedit, non assentitur ex vera fide supernaturali, sed ex motivo & testimonio humano; quia scilicet talia mysteria sibi videntur credibilia. Rationem assignat, quia (inquit) actus veræ fidei, debet à gratia excitante procedere: quando autem aliquis credit ex motivo vanæ gloriæ, talis assensus, cum sit peccatum, saltem veniale, non potest produci à gratia excitante, quæ non potest in actus malo influere: ergo nec potest esse actus veræ fidei.

Verum hæc ratio non videtur bona: malitia enim actus non obstat quominus ille sit ex motivatione divina supernaturali, quæ potest attingere entitatem actus mali, procedendo ab ejus malitia & deformitate, ut patet in sacerdote consecrante hostiam propter sortilegium, aut aliam malam finem: nam licet talis consecratio sit mala & sacrilega, procedit tamen ab auxilio speciale Dei, moventis & applicantis sacerdotem ut suæ virtutis instrumentum.

Verius ergo & probabilius est, prædictum actum à fide infusa procedere: cum enim essentialiter sit virtus intellectualis per se primò speculativa, nec secundum se respiciat objectum sub ratione boni, sed sub ratione primi veri, non videtur destrui ejus actus per hoc quod ad finem extrinsecum pravum referatur: quia talis relatio, licet repugnet bonitati morali, non tamen certitudinè & infallibilitati, quæ est essentialis fidei. Juxta quam doctrinam ad argumen-

lum responderetur, actum credendi propter vanam gloriam non habere bonitatem moralem ex objecto, et si elicitur à virtute fidei; quia non est de ratione actus fidei habere bonitatem moralem ex proprio objecto, vel aliunde, sed tantum veritatem & infallibilitatem.

Ad confirmationem dicendum, quod si aliquis ex inani gloria vellet suscipere baptismum, consequeretur quidem ex vi sacramenti, & ex opere operato, aliquem ejus effectum, scilicet characterem, ad quem non alia requiritur dispositio, quam voluntas eum suscipiendi; non reciperet tamen gratiam sanctificantem, quia baptismus eam non confert auctis, nisi median- te aliqua dispositione, quæ ad minus sit attritio supernaturalis, ut magis communiter docent Theologi in tractatu de sacramentis. Si autem vellet sequi eorum sententiam, qui dicunt volitionem suscipiendi baptismum sufficere ut gratiam conferat, dicere poteris, illam voluntatem non concurrere ad gratiam per modum dispositionis, sed per modum conditionis, sicut ad characterem; & sic non requiri quod sit bona moraliter. Qui autem vellet pari martyrium ob inane gloriam, nec gratiam, nec anteolam martyrii consequeretur: quia tale martyrium non esset verum, sed apparens; cum verum martyrium debeat esse effusio sanguinis propter Christum, aut fidei defensionem. Unde Hieronymus super illud ad Galat. I. Non officiamini inanis gloria cupidi, ait: *Martyrium ipsum si ideo fiat ut admirationi & laudi habeatur à fratribus, frustra sanguis effusus est. Imò aliqui existimant, profusionem vite & sanguinis in tali casu esse peccatum mortale: quia licet inanis gloria secundum se sit tantum veniale, tamen prodigere vitam ex inani gloria, vel alio pravo fine, est mortale: sicut absque aliquo bono fine morti se exponere.*

Objicies quarto: In naturalibus potest eadem res esse bona ex uno capite, & simul mala ex alio; nam idem homo potest esse boni auditus, & mali visus; habere pulchras manus, & pedes deformes: Ergo & in moralibus eadem actio potest simul esse bona ex objecto, & mala ex fine, vel e contra. Consequentia probatur: quia ut ait S. Thomas art. 1. hujus questionis: *De bono & malo in actionibus oportet loqui, sicut de bono & malo in rebus.*

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dico de bonitate & malitia in moralibus, quantum ad multa loquendum esse, sicut de bono & malo in naturalibus; nam sicut in rebus naturalibus, una est bonitas essentialis, alia accidentis, ita in moralibus, una bonitas desumitur ab objecto, alia à circumstantiis, quæ sunt veluti accidentia actuum humanorum. Item sicut bonitas totalis confertur ex plenitudine essendi in esse naturali, ita & in esse morali. Sed discrimen est in eo, quod in naturalibus malum unius partis non inficit aut destruit bonitatem alterius; unde bonitas ex essentiali potest simul esse cum malo accidentis, & bonitas unius partis, cum malo alterius; in moralibus verò, malitia quæ est ex fine, vel aliis circumstantiis, totum actum inficit, & omne bonum ejus destruit, ut supra ostendimus; sicque impossibile est, bonitatem ex objecto stare cum malitia ex fine, vel bonitatem ex fine cum malitia ex objecto; sicut docent Theologi in tractatu de virtutibus, quod virtutes morales, licet in-

ter se sint essentialiter distinctæ, tamen ita sunt connexæ, ut nulla adsit, si una desiciat.

Objicies ultimum contra secundam conclusionem: *Iste actus, volo furari ut dem elemosynam, est bonus ex fine, & malus ex objecto: Ergo habet simul duas species moralitatis. Consequentia patet, Antecedens probatur. Idcirco iste actus, volo dare elemosynam propter inanem gloriam, est malus ex fine, quia ordinatur ad malum finem, & ex tali ordinatione vitatur: Sed iste actus, volo furari ut dem elemosynam, non ordinatur ad finem malum à quo vitatur: Ergo non est malus, sed bonus ex fine.*

Confirmatur: *Isti duo actus, volo jejunare ut dem elemosynam: & volo furari ut dem elemosynam, habent eundem finem, scilicet elemosynam: Sed hic finis tribuit priori actui bonitatem suam: Ergo & posteriori.*

Ad objectionem respondeo negando Antecedens, quantum ad primam partem. Ad cujus probationem dicendum, quod licet in isto actu, volo furari ut dem elemosynam, elemosyna non sit medium ad malum finem, sicut in priori actu, quo quis vult dare elemosynam propter vanam gloriam, subindeque non ex eo vitatur; bene tamen ex eo quod sit finis movens ad malum medium, & malitia medii redundet in finem, ejusque bonitatem destruat. Unde

Ad confirmationem dico quod licet isti actus, volo jejunare ut dem elemosynam, & volo furari ut dem elemosynam, materialiter habeant eundem finem, non tamen formaliter: nam in secundo actu malitia medii vitat finem, & in ipsum refunditur, ita ut finis non sit elemosyna absolute, sed ut causa furti; ex quo efficitur mala malitia furti.

ARTICULUS II.

An possit idem actus moralis habere duplicem speciem, quæ simul sit bona, vel simul mala?

OSTENDIMUS articulo præcedenti, eundem actum non posse simul habere duas species moralitatis inter se oppositas, bonitatis scilicet & malitiae: nunc breviter discutiendum est, an possit habere simul duas species bonitatis, vel duas species malitiae: v. g. dum aliquis vult jejunare ad satisfaciendum pro peccatis, quæritur an ejus actus sit simul in specie abstinentiæ & penitentiæ: vel dum quis vult furari ut fornicetur, vel occidere ut furetur, an talis actus sit simul in specie furti & fornicationis, vel in specie homicidii & furti?

Partem negativam tenet Vazquez hic disp. 37. cap. 3. ubi negat eundem numero actum humanum posse esse in duplici specie bonitatis moralis, quarum una sit ex objecto, alia verò ex fine; quamvis concedat posse esse in duplici specie malitiae moralis, & in suam sententiam pertrahere conatur Ferratiensem, & aliquos ex Nominalibus, quos tamen Salmanticenses & alii Moderni ab hac opinione vendicant. Unde vix est qui prædictæ subscribat sententiæ, præter Vazquem, cui proinde adaptari potest illud Genes. 16. *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.*